

Küreselleşme Ekseninde Dünyada Enerji Politikaları ve Geleceğe Yönelik Perspektifler

Süreyya Yücel ÖZDEN*

Sayın Başkan,

Değerli Katılımcılar,

Böylesine uzman kişilerden oluşan bir panelin üyesi olmaktan ve seçkin dinleyicilerden oluşan katılımcılar topluluğu ile görüşlerimi paylaşmaktan mutluluk duyuyor, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi

Sözlerimin başlangıcında, “Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi” adıyla anılan ve huzurunuzda onu temsil etmekle gurur duyduğum kuruluşumuzu kısaca tanıtmak istiyorum. Kuruluşumuz, 25 Ağustos 1949 tarih ve 3/9805 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile merkezi Londra’da bulunan Dünya Enerji Konferansı’nın Türk Milli Komitesi olarak kurulmuştur.

Milli Komitemiz, Bakanlar Kurulu’nun anılan kararı doğrultusunda, uluslararası faaliyette bulunmakta, Dünya Enerji Konseyi’nde ülkemizi temsil etmekte ve adında “Türk” ve “Milli” sözcüklerini kullanmaktadır.

14 Ekim 1994 gün ve 94/6182 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Milli Komitemiz Dernekler Yasası’na tabi bir kuruluş olmuş, ayrıca 19 Aralık 1997 gün 97/10449 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile “Kamu Yararına Çalışan” bir dernek statüsüne kavuşmuştur.

Türkiye’nin de dâhil olduğu ve değişik kalkınma düzeyinde bulunan 92 ülke Dünya Enerji Konseyi’nin üyesidir. Bütün bu ülkeler Londra Merkezi’ne bağlı şube olmayıp, üye ülke statüsündedirler.

Ticari amacı bulunmayan ve hükümetler dışı uluslararası bir organizasyon olan Dünya Enerji Konferansı 1923 yılında Londra’da Dünya Güç Konferansı adı ile kurulmuştur. Organizasyonun adı daha sonra Dünya Enerji Konferansı ve 1990 yılında da “Dünya Enerji Konseyi” olarak değiştirilmiştir. Buna pa-

*Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı

ralet olarak Türk Milli Komitesi’nin de adı değiştirilmiş ve “Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi” olmuştur.

Komite’nin başlıca amacı, ulusal ve uluslararası boyutta ekonomik ve sosyal kalınmayı teşvik etmek; enerji kaynakları potansiyeli ile her anlamda ve her yönüyle enerjinin üretimi, iletimi, çevrimi ve kullanımı, enerji tüketimi ve ekonomik büyüme ile ilgili tüm ilişkileri ile enerji temini ve kullanımının sosyal ve çevresel yönlerini göz önünde bulundurarak çalışmalar yapmak; bu konularda veriler toplamak, yayınlamak, bu amaçlarla, enerji konusunda ihtisas sahibi kişilerin katılımı ile kongre, konferans, sempozyum, seminer, açık oturum ve paneller düzenlemek; enerji alanında faaliyette bulunan ulusal ve uluslararası düzeyde kuruluş, üniversite, özel sektör ve derneklerle azami düzeyde işbirliği yapmak olmak üzere, enerji konusunda, sektörü bir bütün olarak ele alıp, bir bilgi ve değerlendirme merkezi şeklinde çalışarak, bulgu ve değerlendirmelerini ilgili makamlara sunmaktır.

Küreselleşme

Bu sözcüğün anlamının, enerji sektöründeki herkes tarafından tam olarak anlaşıldığını söylemek zordur. Dünyadaki bazı yazarlar, küreselleşmenin başlangıcı olarak, C. Colomb’un, Hindistan’a gitme amacıyla yola çıkıp, Amerika Kıtası’nı bulmasını belirtmektedirler. 1491 – 1800 yılları arasındaki dönem, uluslararası ticaretin başlaması ile makinelerin keşfedilmesine kadar gelen bir süre olarak, “ülkelerin küreselleştiği dönem” diye nitelendirmektedirler. 1800 – 2000 yılları arasındaki dönemi ise, makineleşmeden sonra bilgisayar sistemlerinin kullanılmaya başladığı süreç olarak tanımlamakta, bu dönemde de, “şirketlerin küreselleştiğini” söylemektedirler. 2000 yılından sonraki dönem de, bilgisayar teknolojileri ve onların oluşturduğu yeni çalışma ortamını dikkate alarak, “kişilerin küreselleştiği” dönem diye adlandırmaktadırlar.

Bu tanımlamalara dikkatle bakıldığında, gerçekten, dünyanın, insanın elinin altında çok küçüldüğü görülecektir. Günümüzde, artık bir insan, bulunduğu bir noktadan, bilgisayar ve internet olanaklarını kullanarak, her türlü bilgiye ulaşabilmekte, kendisi, her türlü bilgiyi, elektronik ortamda, istediği yere ve kişiye gönderebilmektedir. Rakam, resim, ses, renk, tasarım gibi her türlü alış-veriş için sınır kalmamış, üretim ve satış sistemi elektronik ortama aktararak, sonsuz boyutlara ulaşmıştır. Bütün bu olgular bir insana sonsuz hizmet sunmakta, o insan da dünya piyasa ve pazarlarına hükmedebilmektedir. Bir başka deyimle, insan için dünya küçülmüştür, veya insanın kendisi küreselleşmiştir.

Bu oluşumun iyi anlaşılması gerekmektedir. Böylesine küreselleşmiş kişilerden oluşan toplumlarda enerjiye olan talebin ne olacağı, o talebin nasıl karşılanacağı, iyi hesap edilmesi lazımdır. Bu yeni ortamda, üretim, satış-stok, haberleşme, ekonomik ve sosyal kalkınma, sanayileşme, uluslararası ilişkiler ve güvenlik ve benzeri gibi tüm kavramların yeni bir anlama kavuşacakları anlaşılmalıdır.

Politika

Küreselleşme konusuna kısaca değindikten sonra, anlamı açısından yine tam anlaşıldığının söylenmesi zor olan “politika” sözcüğünün ele alınması faydalı olacaktır. Bir konuda, arzu edilen sonucu sağlamak için izlenen yola, tutuma veya davranış biçimine “politika” denilebilir. O halde, “Türkiye’nin enerji konusundaki politikası nedir?” diye bir sorunun sorulması sırası gelmiştir. Bu konuya yakından bakıldığında, ülkemizde, 1980 ‘li yıllara kadar, üretim, çevrim, iletim ve dağıtım işlevlerinin kamu tarafından yerine getirildiğini, 1980’li yıllardan sonra özel sektörün de kamu yanında yer almaya başladığını görülecektir. Günümüzde ise, olayın tamamen bir “serbest piyasa” anlayışı ile uygulanmaya çalışıldığı bilinmektedir. Ancak, “serbest piyasa” kavramının, ülkemizdeki enerji sektörü açısından ne anlam taşıdığı tam olarak anlaşıldığını da söylemek zordur. Bu konuları tartışırken, “küreselleşme” ve “serbest piyasa” kavramlarını yanyana ele almak, enerji sektörünü ona göre irdelemek faydalı olacaktır. Türk insanı, bireysel olarak küreselleşecek, yani daha çok elektrik talep edecek, günümüzdeki kişi başına 2000 Kwh/yıl tüketiminden gelişmiş toplumlardaki 6000 – 7000 Kwh/yıl düzeyine çıkacak.... Ancak, böylesine bir arz ona serbest piyasa yöntemi ile sağlanacak.... Bir başka deyimle, yeni elektrik üretim tesisleri yatırımları özel sektör tarafından yapılacak ve tüketici en ucuz elektriği kim satıyorsa ondan alacak.... Böyle bir ortamın, ülkemizde, ne kadar kısa bir sürede ve nasıl gerçekleştirilebileceği iyi tartışılmalıdır.

Dünya Enerji Sektörüne Nasıl Bakıyor?

Dünya Enerji Konseyi’nin “2004 Survey of Energy Resources” isimli yayınında şöyle denilmektedir:

Herhangi bir uzun vadeli stratejik karar çok iyi bir ön inceleme çalışması ve sağlam bilgiyi gerektirir. Bu durum, projeleri için uzun zamanı gerektiren, uygulamaları birkaç on yıllık dönemi kapsayabilen enerji sektörü için özellikle doğrudur. Dünya Enerji Konseyi “Enerji Kaynaklarının İncelenmesi” konusunda 1934 yılından bu yana, küresel enerji kaynaklarını kapsayan, kendisine özgü nitelikleri olan ve sağlam bilgileri içeren referans niteliğinde bir yayın yapmaktadır. Bu defa bu yayının 20. gerçekleştirilmiştir.

Enerjiye ulaşılabilirlik bizim uygarlığımız için temel bir gereksinimdir ve sosyal ve ekonomik kalkınma, güvenilir, ödenebilir ve temiz enerjiye olan talebi sürekli arttırmaktadır. Bunun ötesinde, günümüzde, 1.6 milyar insan, veya dünya nüfusunun yaklaşık dörtte biri çağdaş enerji hizmetlerinden yoksun bulunmaktadır. Diğer taraftan, küresel enerji kaynakları oldukça boldur ve enerjinin üretimi, çevrimi ve iletimine ilişkin teknolojiler hızla gelişmektedir. Bu durum enerjiyi uzun mesafelere daha verimli bir şekilde iletmeyi olanaklı kılmakta ve daha bir kaç yıl öncesinde hayal dahi edilmeyen lojistik koşulların yaratılmasına yol açmaktadır. Aynı zamanda, çevresel faktörler, küresel enerji sektörünün şekillenmesinde, enerjinin arz ve tüketim zincirinde önemli roller oynamaktadırlar.

Düşük petrol fiyatları ve onun bir sonucu olan 20. asır sonundaki memnuniyet döneminin arkasından, enerji güvenilirliği, politika ve genel kamuoyu gündemlerindeki eski yerini almış bulunmaktadır: Jeopolitik dünyayı şekillendiren en önemli faktör olmuştur. Son olaylar, özellikle, petrol zengini Orta Doğu ülkelerindeki artan gerginlikler, dünya enerji arz sistemindeki kırılganlığı işaret etmekte, politik olarak ortaya çıkabilecek arz kesintileri ve onun sonucu olan fiyat artışları hakkında kuşku yaratmaktadırlar. Bu kuşku, dünyada yeter derecede kaynak bulunmamasından değil, fakat bu stratejik kaynakların sadece birkaç ülkede yoğunlaşmış olmasından ortaya çıkmaktadırlar.

Dünya ülkelerinin birçoğunda devam etmekte olan özelleştirmeler ve piyasa liberalleştirmeleri ile devamlı olarak değişmekte olan enerji kuralları ve çevre yönetmelikleri, enerji piyasasında daha fazla belirsizliklere neden olmaktadır. Bu durum, enerjiye dengeli bir planlama ile yaklaşılmasını ve yerli kaynakların uygun durumlarda en fazla kullanıma açılmasını gerekli kılmaktadır. Yerli ve yenilenebilir kaynakların kullanımı ile üretim, arz ve tüketim zincirindeki verimliliğin artırılması enerji güvenilirliğinin iyileştirilmesinde önemli katkılar sağlayacaklardır.

Uzun vadede daha az fakat kesinlikle daha güvenilir faydalar sağlayacak olan enerji projelerine ilişkin olarak, günümüzde, dünya sermaye piyasalarında, kısa dönemli hissedar çıkarları üzerinde yoğunlaşmak, birçok enerji projesi için zararlı, yıkıcı etkiler yapmaktadır.”

Küreselleşme Eksenindeki Enerji Politikaları

Ekonomik ve sosyal yaşantımızın vazgeçilmez bir unsuru, itici gücü olan enerji sektöründe, zaman içerisinde uygulanan politikaların ekonomi politikaları ile paralellik gösterdiği bir gerçektir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da başlatılan hızlı inşa ve sanayileşme hamlesini gerçekleştirmek için Devlet ekonomide ve sosyal yaşamda düzenleyici ve destekleyici bir rol üstlenmiştir. Başta kıta Avrupası olmak üzere birçok ülke (özellikle elektrik sektöründe olmak üzere) enerji hezimetlerini kamu şirketleri eliyle yürütmüşlerdir.

Fransa'da EDF, İtalya'da ENEL, Yunanistan'da Ulusal Elektrik Şirketi buna örnek olarak sayılabilir. Ülkemizde de 1970'de kurulan Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) bu örneklerden esinlenmiştir.

Elektriğin üretim, iletim ve dağıtım faaliyetlerini yürütmek için düşey entegrasyon biçimde bir kamu kuruluşu olarak şekillenen ve tekel hakkına sahip bu kuruluşların 1980'li yıllarda tekel hakları gevşetilerek özel sektöründe bu faaliyetler içerisinde yer almasının yolu açılmıştır. Bunda, kamu finansman olanaklarının bu hizmetlerin gerçekleştirilmesine yeterli olamaması ve kamunun bir kısım yükünün finansman sağlama da dâhil olmak üzere özel sektöre bırakılmak istenmesi etken olmuştur.

1990'larda bu açılım liberalleşme ile sonuçlanmıştır. Elektriğin yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicinin kullanımına sunulmasını sağlayacak serbest rekabet esaslarına göre işleyecek bir piyasa düzenini amaçlayan, sürdürülebilir küresel bir enerji politikası için Dünya Enerji Konseyi'nin kabul ettiği üç ana unsur vardır.

1. Ulaşılabilirlik
2. Bulunabilirlik
3. Kabul edilebilirlik

Son 10 yılda kabul edilen sürdürülebilir kalkınma kavramı, insanlığın doğal kaynakları tasarruflu bir şekilde kullanarak, onları gelecek nesillerin de istifadesine sunmak amacıyla yöneliktir. Enerji sektöründe de sürdürülebilirliğin sağlanması soruna uzun süreli bir perspektifle yaklaşılmasını gerektirir. Enerjide sürdürülebilirliğin elementleri olan "ulaşılabilirlik", "bulunabilirlik", "kabul edilebilirlik" Dünya Enerji Konseyi'nin küresel hedefleri içinde yer alan önemli unsurlardır.

Dünya'da halen 1,6 milyar insan son derece verimsiz, geleneksel formlardaki enerjiye bağımlı iken kalan grubun bir kısmının enerjiden daha fazla yararlanıyor olması enerji kullanımında bir eşitsizliği göstermektedir. Bu çeşit bir eşitsizliği içeren enerji sistemi "sürdürülebilir" ya da başka bir deyimle "kabul edilebilir" değildir.

2002 yılında Johannesburg’da yapılan Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde kabul edilen “Birleşmiş Milletler Kalkınmada Milenyum Hedefleri”, satın alınabilir modern enerji hizmetlerine “ulaşmadan” sağlanamaz. Bu iki eksiğin de ötesinde daha milyonlarca insan yetersiz ve hiç de güvenilir olmayan enerji kaynaklarına sahiptir. Bunlar için “ulaşılabilir” enerji varlığından bahsetmek oldukça güçtür.

Sonuç olarak sürdürülebilir enerji sistemleri, güvenli ve güvenilir bir enerji arzı sağlamalıdır. Birincil enerji kaynaklarının elektrik enerjisi gibi ikincil enerji kaynağına dönüştürülmesi prosesi ve tüketimi sera gazlarının başlıca üreticisi olmaktadır. Sürdürülebilir enerji sistemi, emisyonların sınırlanmasını ve verimliliğini optimize etmelidir. Bu da Dünya Enerji Konseyi’nin enerji hedefleri arasında “kabul edilebilirlik” olarak tanımlanmaktadır.

“Liberalleşme ve özelleştirmeyi gerçekleştirmek amacıyla AB bünyesinde 1996’da yayınlanan elektrik direktifinde üye ülkelerin devlet tarafından kurulmuş olan tekelleri terk etmeleri, elektriğin ticari bir mal gibi alınıp satılabilmesini sağlayacak serbest piyasalar kurmaları istenmiştir. 2003 yılında tekrar gözden geçirilen bu direktifin içerdiği yeni maddeler yakında yürürlüğe girecektir. Bu direktiflerin amacı hızlı ve verimli bir biçimde işleyen toptan ve perakende satış piyasaları oluşturmaktır.

Bu direktiflerin başarısı, sadece rekabetin sağlanmasından çok bu amaca ulaşmada katkıda bulunması ile değerlendirilmelidir. Yani “Elektrik Sektöründe” verimli bir biçimde çalışan toptan ve perakende piyasaların oluşturulmasına katkıda bulunup bulunmadıklarının sorgulanmasının sonucu ile belirlenecektir.

Bu değerlendirmenin sonucunu belirleyecek ikinci husus, oluşturulacak piyasaların bu piyasalardan önce dikey bir biçimde oluşturulmuş tekellerden daha düşük fiyatlı bir tarifeye sahip olup olamayacağıdır. Üçüncü olarak da Elektrik Sistemlerinin güvenliğinin ileri düzeyde sağlanıp sağlanamayacağıdır.

Öncelikle toptan enerji piyasasının amacı üzerinde durulmalıdır. Toptan enerji piyasasının fonksiyonu üreticiler ve tüketiciler için fiyat sinyalleri sağlamaktır. Bunun anlamı, üretilen, satılan ve tüketilen enerjinin önemli bir miktarının ticaretinin bu piyasalarda belirlenen bu fiyatlara göre yapılmasıdır. Aksi takdirde piyasalardan güvenilir bir şekilde fiyat sinyalleri beklemek mümkün olamayacaktır. Uygulamada Avrupa elektrik toptan satış piyasasında fiili olarak elektriğin ticaretinin yapıldığı miktar toptan elektrik tüketimine göre son derece düşüktür. Bu da bu piyasalardaki likitide seviyesinin düşüklüğünden kaynaklanmaktadır.

Toptan elektrik satış piyasalarında faaliyet gösteren üretici firmaların birinci amacı, fiyatların düşmesini sağlamak olmayıp yatırımların azami miktarda ve kısa sürede geri dönmesidir. Bunun sonucu olarak da üretici firmalar rekabeti en aza indirmeyi sağlamaya çalışacaklardır.

Elektrik direktifinden önce dikey entegrasyona büyük yatırım yapan şirketler bu direktiflerde öngörülen ayrıştırmaya da pek sıcak bakmamaktadırlar.

Bugün İngiltere’de piyasanın %60’ı dikey olarak entegre edilmiştir. Bir başka deyişle üretim ve tüketimin %60’ı aynı şirketler tarafından kontrol edilmektedir. Diğer AB ülkelerinin başlıcalarında da durum farklı değildir.

AB ülkelerinin hemen hepsinde elektrik üretiminin %60’ı üç veya daha az şirketin elindedir. Piyasayı elinde tutan bu şirketler hem güçlerini devam ettirmek hem de masraflarını azaltmak amacıyla birleşmektedirler.

Bu konuda ikinci bir engel de kartellerdir. Elektrik üreticilerinin kendi aralarında kartel sözleşmeleri gerçekleştirmeleri olasıdır. Böylece fiyatları daha fazla yükseltmeyi başarabileceklerdir.

AB ülkeleri içinde gerçekleştirilmiş bazı araştırmalara göre İtalya ve İspanya’daki toptan elektrik piyasalarında gizli anlaşmalar yapıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra 2001 yılındaki Kaliforniya krizi de oradaki elektrik üreticileri arasında kurulmuş olan bir kartelin sonucudur. Kısaca söylemek gerekirse bağımsız elektrik üretiminde rekabet önlenmektedir. Çünkü dikey bir entegre sisteme sahip olmayan bir yapıda iseniz ve de piyasayı kontrol edecek karteller oluşturamıyorsanız bağımsız elektrik üretimi son derece riskli bir iş-tir.

İngiltere’de son iki yıl içinde dikey bir şekilde entegre olmamış bağımsız elektrik üreticileri iflas etmişlerdir. İngiltere’de en büyük elektrik santrali olan ve İngiltere’de kullanılan elektriğin yaklaşık %8’ni üreten DRAX Santralı karlılığının son derece düşmesi nedeniyle Amerikalı sahiplerince terk edilmiştir.

Perakende satış piyasasına gelince;

Üretim alanında yapı ne olursa olsun etkin bir şekilde çalışan perakende piyasanın, toptan elektrik piyasası uygulamaları için rekabetin oluşturulmasına neden olduğu ve fiyat sinyalleri göndererek fiyatları düşürdüğü iddia edilebilir. Ancak, özellikle ev ve küçük ticarethane tüketicilerinin elektrik tedarikçilerini değiştirme konusunda istekli olmadıkları gözlenmektedir. Bunun da sebebi toptan satış fiyatlarına kıyasla kendilerine sunulan fiyatların tedarikçi değiştirme masraflarını karşılayamamasıdır. Çünkü geçişler pahalıdır.

AB perakende elektrik piyasasında tüketicilerin %60'ı tedarikçilerini değiştirmemektedir. Zira dağıtım ve üretim faaliyetlerini dikey entegre bir yapıda birleştiren şirketler perakende piyasadan küçük tüketicilere ucuz fiyatla elektrik satışını önlemek temayülündedirler.

Görülüyor ki, toptan ve perakende satış piyasasında rekabetin sağlanamaması serbest piyasa düzeninin geleceği için bir risk unsurudur.

Piyasalarda rekabetin oluşturulması için şirketler ek maliyet ödemek zorundadırlar. Bu da bir riskin göze alınması demektir. Piyasada faaliyet gösteren yatırımcılar bu maliyeti göze almak için yüksek miktarlardaki geri dönüşlerin elde edilmesi şarttır. Bu geri dönüşü sağlamak için de bu şirketler pazar paylarını artırmak amacıyla kendi sınırları dışına özellikle gelişmekte olan ülkelerde faaliyet göstermek istemektedir. Zira yabancı sermaye bu ülkelere 20 ile 25 yıllık satınalma garantileri olarak gelmektedir.

Perspektifler

Enerji sektöründe, genel duruma bakıldığında, serbestleşme veya özelleştirme gibi uygulamaların gündemlerde oldukça ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların, elektrik endüstrileri de dahil olmak üzere, birçok kamu hizmetlerini özel sektör ve yabancı sermayeye açmaları için gelişme sürecinde olan ülkeleri zorladıkları anlaşılmaktadır. Bu amaçla, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere sağlanan, Dünya Bankası Reform Kredilerinin toplam krediler içindeki payı, 1986'da % 13 iken, 1992'de % 59'a ve 2000 yılında % 70 düzeyine çıkmıştır. 1990' yıllarda gelişmekte olan 76 ülke elektrik sektörü için toplam 187 milyar Dolar sağlanmıştır. Bu çabalar sonucu, özelleştirme hareketi Latin Amerika'da dört misli, Güney ve Güneydoğu Asya'da üç misli artış göstermiş ve 1990'lı yılların ortasında 42 Afrika ülkesinde elektrikte özelleştirme hareketi başlatılmıştır.

Enerji sektöründe, geleceğe yönelik durumları tahmin edebilmek için, değişik senaryo çalışmaları yapılmaktadır. Bu senaryoları oluştururken, toplumların refah düzeyinin olabildiğince yükseltilmesi ve üretimin yine olabildiğince artırılması amaçlanmakta, bu amaçlara ulaşabilmek için enerji teknolojilerinin geliştirilmesi ve kaynakların dikkatle kullanılması öngörülmektedir.

AB ülkeleri elektrik üretimi için gerekli birincil kaynak yönünden çok sınırlı olanaklara sahiptir. AB bu konuda büyük ölçüde Rusya'ya bağımlıdır, giderek de bu bağımlılık daha da artış gösterecektir. Bu nedenle AB, elektrik piyasasını geliştirmek için Batı ve Doğu Avrupa arasında yeni şebekeler oluşturmayı amaçlamaktadır ve kendi elektrik piyasası çemberine Türkiye'yi de dâ-

hil etmek istemektedir. Daha da uzun vadede Suriye, Ürdün hatta Mısır'ı da bu çemberin içine almak istemektedir.

Türkiye, bu yeni bağlanılmak istenen şebekelerin tam ortasında yer almaktadır. Türkiye'nin bu konumu Ortadoğu ve Rusya bağlantılarından ileri gelmektedir. Ayrıca İran'dan Avrupa'ya bağlanması umulan doğal gaz boru hattı doğal olarak Türkiye'den geçecektir. Bu nedenle Türkiye, AB enerji gereksiniminin karşılanması bakımından ilginç bir konumdadır. Her ne kadar, Avrupa Birliği, "enerjide kendine yeterlilik" kavramını geliştirmeye önem verse de, petrol gibi kritik bir kaynakta, % 78 oranında dışa bağımlı durumdadır. Bunu % 36 oranı ile doğal gaz ve % 32 oranı ile diğer yakıtlar izlemektedir. O nedenle, AB, enerji kaynaklarını olabildiğince çeşitlendirmek zorunluluğundadır. Arz güvenliğini sağlamak için Trans-Avrupa Enerji Ağları'nı oluşturmuşlardır. Bu ağların daha da genişlemesi ve güçlenmesi, enerji kaynaklarına sahip ülkeler ile Avrupa arasında en güvenilir bağlantı Türkiye üzerinden kurulabilecektir.

Türkiye, bütün bu stratejik oluşumları yakından izlemek ve kısa ve uzun vadeli değişik perspektifleri dikkate alarak, kendi enerji politikasını akılcı bir şekilde belirlemek durumundadır.

Sayın Başkan,

Değerli Katılımcılar,

Sözlerimi burada bitirirken, beni dinlemek için gösterdiğiniz nazik ilgiye teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.